

TREVENNEN

Nr 17

Høsten 2023

TRÆR OG JUSS

Temamøte om rettigheter, plikter og lover når det gjelder trær og tomtegrenser, på Litteraturhuset i Oslo.

Hvilke konflikter kan oppstå, og hvordan håndtere dette lovmessig?

Advokat Vegard Syvertsen vil informere om lover og rettigheter, og Eirik Wærner, Styreleder i Treets Venner, vil belyse trærnes betydning i miljøperspektiv.

Arrangementet er gratis og det vil bli anledning til å stille spørsmål etter foredraget.

Temamøtet avholdes på Litteraturhuset, Wergelandsveien 29, 2.etg rom Kverneland onsdag 8. november kl 18 – 20. Det er ønskelig med en uforpliktende påmelding til kontakt@treetsvenner.no innen slutten av oktober.

Trevennen nr. 17 Høsten 2023 Medlemsblad for Treets Venner

Treets Venner
c/o Det norske Hageselskap
Postboks 53 Manglerud
0612 Oslo

www.treetsvenner.no
www.facebook.com/TreetsVenner
Konto: 7874.06.45861

Redaksjonen avsluttet 15.10.2023

Redaktør: Sissel Rogne
sisselrogne@mac.com

Layout: Gaute Hjartåker
gautehjartaaker@hotmail.com

Forside/bakside:
Ask i Den Botaniske Hage, Oslo
(Foto: Gaute Hjartåker)

Bilde side 32: Johnnie Shannon,
Creative Commons 2.0 licence
Bilde side 33: Edna Winti, Creative
Commons 2.0 licence

STYRE-BETRAKTNINGER

Det har lenge vært stille fra Treets Venner. Med gaver og medlemskontingentene, skal vi forsøke å bli mer aktive og kraftfulle for at store og flotte trær får et bedre vern. Men nå går det nye styret i gang med friskt mot for større engasjement. Styret har laget en handlingsplan, skrevet høringssvar til Norsk Standard om størrelser på erstatninger. Vi har også laget artikler og deltatt på Treets Dag.

Vi ønsker også å få til mer aktivitet i andre byer enn Oslo. Vi ser også at det blant våre omlag 500 medlemmer er nok til å lage noen lokallag til eksempel i Bergen.

Til våren planlegger vi medlemstur til Østfold/Rygge for å se på gamle flotte alleer i vårskrud.

I høst ønsker vi å arrangere møte om «trær og juss» 8/11 i Litteraturhuset, Oslo.

Sist men ikke minst ønsker vi mer kontakt med medlemmene om hva dere ønsker vi i styret bør prioritere å få gjort. Vi forsøker å svare på eposter, men har ikke så stor kapasitet til dette enda. Derfor ønsker vi å opprette oversikt over kompetente aktører for hjelp i faglige spørsmål knyttet til trær.

Takk for at dere har vist tålmodighet!

INNHold

Side 4	<i>Handlingsplan 2023 for Treets Venner</i>
Side 7	<i>Treets Dag 2023</i>
Side 11	<i>Beskjæring av store trær</i>
Side 14	<i>Hogst i hekketida i Oslo</i>
Side 15	<i>Jule-auksjon</i>
Side 16	<i>Hundre år å få opp, få minutter å ødelegge</i>
Side 18	<i>Hvor mye er et tre verdt?</i>
Side 19	<i>Tre-kunst tilbud</i>
Side 20	<i>Trusler og trær</i>
Side 29	<i>Alf Sjuls Hansens testamente</i>
Side 30	<i>Tredreperprisen 2022</i>
Side 32	<i>Nasjonal tre-sorg i Storbritannia</i>
Side 34	<i>Bemerkelsesverdige trær</i>

HANDLINGSPLAN 2023 FOR TREETS VENNER

Treets Venner er en forening hvor alle som er glade i trær kan samles til aktivt arbeid for å fremme treets interesser.

Foreningen skal arbeide for å beholde og øke trebestanden i våre nærmiljøer gjennom bevaring av verdifulle enkeltrær og tre-vegetasjon generelt, samtidig som en vil rette oppmerksomheten mot nødvendigheten av kontinuerlig nyplanting.

Dette gjør vi for å oppfylle Treets Venner sine vedtekter:

- skape interesse for trær og forståelse for bruk, bevaring og vedlikehold av trær og vegetasjon.
- arbeide for vern av enkeltrær og treplantinger som er verdifulle i miljømessige, botanisk, kulturhistorisk eller estetisk sammenheng
- arbeide for at nyplantinger og bruk av trær får sin naturlige plass i fysisk planlegging.
- formidle kunnskap om trær og bruk av trær og deres betydning for økologi, biomangfold, estetikk, helse, velvære og begrense klimaeffekter.

Treets venner hadde som de fleste organisasjoner en «pandemilammelse», men nå er vi klare for ny innsats, med nytt styre og pågangsmot for å prioritere i 2023: Store trær i bebygde strøk. Et stort tre er i seg selv et økosystem og et habitat for insekter, planter og fugler. Norge er forpliktet til å ivareta biodiversitet (Biodiversitetskonvensjonen), og biodiversiteten er aller mest truet der det er flest av oss mennesker.

Med innføringen av Naturmangfoldloven ble faktisk tre-vernet redusert til tross for lovens motsatte intensjon. Grunnen er at den tidligere muligheten for fredningen av enkeltrær ble borte til fordel for nye vernemekanismer som fredning av grupper av trær eller områder. Likevel kan det være aktuelt å frede trær som er en naturlig del av et bevaringsverdig bygningsanlegg. I så fall kan riksantikvaren eller byantikvaren kanskje hjelpe til? Det er også muligheter for privat fredning gjennom tinglysning, men felles for disse mulighetene er at de er mye svakere og vanskeligere å få til å fungere godt i praksis. Derfor har styret i år satt et særlig søkelys på «Store trær i bebygde strøk» og vil arbeide for bedre vern.

Trær er til glede, men også til besvær der plassen er liten, les byer spesielt, men i alle tettbebygde strøk er det noen som skal ha utsikt og sol først og fremst. Men det er også en holdning til at trær «står i veien» for alt praktisk som skal gjøres i en by. Vi ser for eksempel at store gamle trær hugges for å gi plass til midlertidig rigging for veiarbeid! Treets Venner mener dette er et område der det haster mest fordi det er for lett, men ugjenkallelig, å felle trær uten at det har noen strafferettslig eller negative økonomiske konsekvenser for den som griper til saken og tar bort et tre. Vi må se på trærne som fellesskapets eiendom, ikke en privatsak.

Styret foreslår å arbeide for følgende punkter:

1. Forbud mot hugging av trær i byer også de i privat eie med omkrets over 90cm 1,4 m over bakken. Dersom det gis dispensasjon på privat område, må det eksempelvis plantes to nye store trær i samme område.
2. Bevaring av eksisterende trær og beplantning må inngå i alle planprosesser for bebyggelse. Det må redegjøres for hvordan eksisterende trær og deres rotsystem beskyttes under byggeprosessen, inklusive graving av grøfter, samt sikre vanntilgang for trærne dersom overflater stenges.
3. Utbyggere og entreprenører som skader eller feller store og gamle trær, er ikke bare økonomisk ansvarlig for å sette opp en nytt og størst mulig tre av samme slag på samme område, men må kompensere for den miljøskade tap av et stort tre representerer, dvs. at det bør arbeides mot at det skal gis økonomisk erstatning i tillegg til oppretting av skaden.
4. Det må også arbeides for å endre Naturmangfoldloven, slik at vern av trær igjen kommer inn som verneformål.
5. Vi foreslår at det skal arbeides for at kommuner tar i bruk «blågrønn faktor» i reguleringsplan-sammenheng. Dette vil bidra til at mange av ovennevnte mål ivaretas. (Se <https://www.oslo.kommune.no/plan-bygg-og-eiendom/planer-normer-og-veiledere/kommunale-normer/#toc-5>)
6. Hugst av store gamle trær må behandles som miljøkriminalitet, iom det har tatt lang tid å utvikle treet, siden det vil ta minst tilsvarende tid å kompensere.
7. Styret ønsker tettere samarbeid med blant andre Naturvernforbundet.
8. Styret ønsker årlig utdeling av Årets Tredreper og om mulig Årets Trevenn
9. Vi vil nå legge opp en strategi for hvordan vi skal påvirke byens folkevalgte til å sikre disse viktige verdiene.

Styret har blåst liv igjen i den tvilsomme utmerkelsen «Årets tredreper» som skal deles ut for 2022 til styret i et boligsameie. Dette skal følges opp av kronikker om betydningen av by-trær for både folkets og by-naturens helse. Byer og tettsteder vokser, og naturmangfoldet er truet. Vi snakker om en naturmangfoldkrise. I tillegg har vi en klimakrise og her spiller trærne en viktig rolle spesielt i byer med at kronetak og røtter hindrer effekten av veldige nedbørmengder, og gir skygge og dermed hindrer oppvarming av bygg ved hetebølger.

Alle kan bidra, og det enkleste er å bli en Trevenn, men det krever at vi tenker og opplyser mer om treets betydning for bymiljøet.

Norges byboere i ferd med å komme dårligere ut enn beboere i andre land. Har du forresten tenkt på hva det er som er typisk for Berlin? Det er en grønn by bokstavelig talt. (Faksimilie: Google Maps)

TREETS DAG 2023

Tekst: Vera Johannesen Bilder: Janet Elliasen

Treets dag 2023 gikk av stabelen i Grorudparken i Oslo.

Treets dag, den 24. september ble arrangert av Oslotrær- Bykuben (Oslos byøkologiske senter). Dette er et stort samarbeid mellom mange aktører.

Denne søndagen bød på et fantastisk høstvær og mange besøkende. Treets Venner hadde egen stand der styret var godt representert, og med en del besøk. Mange var opptatt av trær og klima, overvann, trærs økosystemtjenester, hva trær gjør for kloden, mennesker, dyr, fugler og insekter. Og en generell naturforståelse; «At alt henger sammen med alt».

Ellers på stedet ble det plantet mange trær, også store. Man kunne se på arborister i arbeid, og prøve seg selv- i høyden. Det ble presset epler og vi fikk smake god saft. Det var omvisninger langs Alnaelven som starter fra Alnsjøen i Lillomarka. Det var leker og tegning for de små. Man kunne også vinne trær.

I tillegg var det mye informasjon å få hos fagfolk, foreninger, skoler, osv. En flott dag for alle!

Alle aktørene samlet

En frodig og flott park.

Meningsfulle oppgaver for ungdommen!

Samarbeidsaktører for Treets Dag 2023: Bydel Grorud, Bymiljøetaten, Naturvernforbundet i Groruddalen, UngDyrk, Norsk Trepleieforum (NTF), Norske anleggsgartnere – miljø og landskapsentreprenører (NAML), Plantinor – Planteskolene i Norge, Hageselskapet Oslo, Treets Venner, Lif Laga (møteplass og fellesskap for ungdom som planter trær og presser saft fra frukt), Link Landskap, Lala Tøyen, Fagskolen på VEA, Natur Videregående skole, Alnaelvas venner, Natur og ungdom og FAGUS – Faglig utviklings-senter for grøntanleggsektoren.

BESKJÆRING AV STORE TRÆR

Sissel Rogne

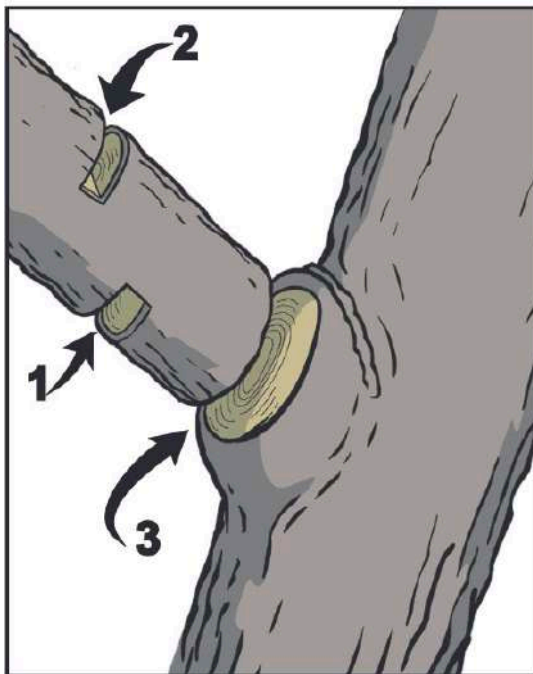
Med sommer kommer diskusjonen om sol og skygge. Noen vil ha utsikt og sol, andre skygge og gleden av å se treets grener gjennom året.

Å kutte noen grener kan være et godt fredstiltak og er av og til nødvendig av hensyn til bygninger eller trafikk. Her vil vi vise til et nyttig nettsted; Norsk Trepleieforum (trepleieforum.no), for deg som er opptatt av å ta vare på trær på en god måte. Her finner du også en fin forklaring på hvordan du best kan beskjære grener på store, gamle trær med gode forklaringer. Tekst og skisse under er hentet derfra.

Det viktige er at du først «grovskjærer» grenen et godt stykke vekk fra stammen slik at greinen ikke spjæres inn mot stammen. Vi siterer fra Trepleieforum:

Skjær på riktig måte

Beskjæringssnittet skal gjøres akkurat utenfor greinkragen. Greinkragen inneholder vev fra stammen eller hovedgreina og må ikke skades eller fjernes. Hvis greinkragen har vokst ut på en død grein som skal fjernes, skjær akkurat utenfor kragen. Ikke skjær i kragen. Hvis du skal fjerne en stor grein bør vekten først reduseres. Dette gjør du ved først å skjære nedenfra omkring 30 til 45 cm fra greinroten. Gjør et nytt snitt ovenfra, rett over eller noen centimeter lenger ut på greina. Dermed fjerner du det meste av greina og sitter igjen med en 30 til 45 cm lang stump. Fjern stumpen ved å skjære inn til greinkragen. Denne teknikken reduserer faren for å rive opp barken. Følger du denne oppskriften får du et fint resultat, til glede for både for treet og deg.

Her er noen gode og dårlige eksempler fra kutting av grener på gamle eiker.

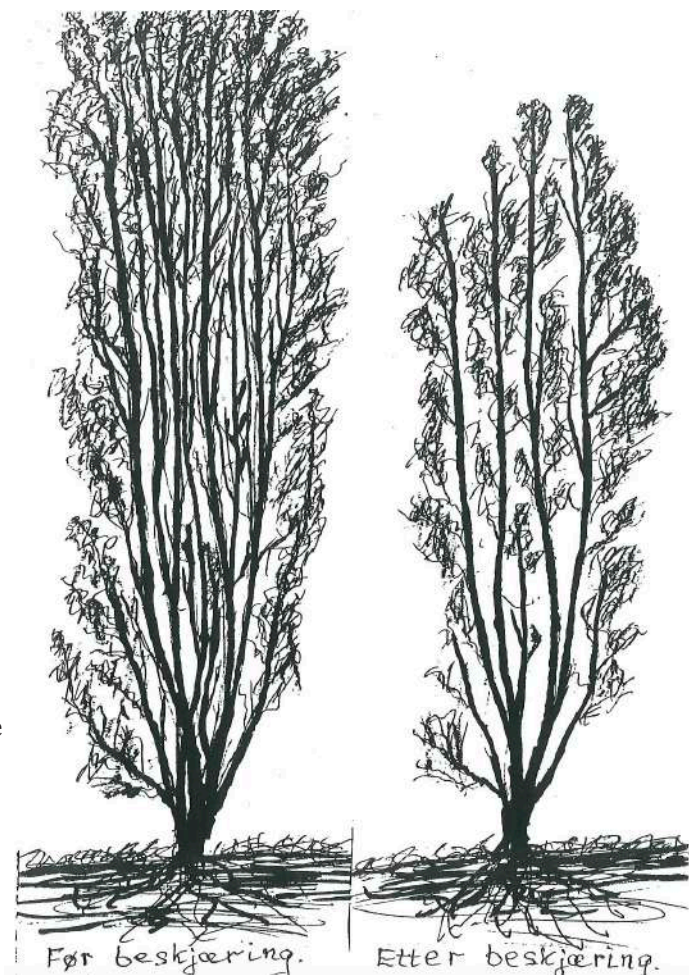
BESKJÆRING AV THUJA

Thuja er elsket og hatet, begge deler kan vi forstå. Men har man en thuja-hekk eller enkelttre, trenger den oftest litt stussing for å kunne bli et staselig tre.

Her er noen tips til beskjæring av søyle-thuja (*Thuja occidentalis*) som er skrevet av ingen ringere enn tidligere direktør i Gravferdsetaten Tore Juland og med hans håndtegnede illustrasjon.

La oss ta et eksempel. Thuja kan komme opp i 4 meter etter 12-13 år. Den er blitt for vid og tett i toppen, og har for mange tynne stammer som bare strekkes seg mot lyset. Eventuell sammenbinding i toppen vil bare forverre situasjonen, med tørt bar innvendig og forsert lengdevekst med større fare for bl.a. snøskade.

Derfor bør det skje en tilbakeskjæring av toppen og sterk reduksjon av antall stammer. Etter et par år vil nok busken på ny være ganske frodig i toppen, men i mellomtiden er de gjenværende stammer blitt sterkere og mer bæredyktig. Skjemmende konglesetting er det også lettere å unngå. Riktig beskjæring av trær kan unngå mye nabo-trøbbel.

HOGST I HEKKETIDA I OSLO

Vera Johannesen

Det har vært en tragisk sak i forbindelse med bygging av nytt bad/svømmehall på Stovner. Byggingen har lenge vært utsatt- over år, og man har startet prosessen med bygging nå på et verst tenkelig tidspunkt.

Lederen i Naturvernforbundet avd. Groruddalen, Helge Braathen, ble kontaktet av en fortvilet person som så dette ble igangsatt. Noen i styret i Naturvernforbundet avd. Groruddalen forsøkte å stoppe hogsten ved å gå i dialog med byggeleder i Oslobygg. Han hadde vurdert hogst frem og tilbake, men gikk for hogst. Resultatet var at egg, fugle- og ekornunger havnet på bakken. Og dernest fortvilte fugle- og dyreforeldre som lette etter avkom og hjem.

Noen i styret i nevnte forbund tok seg inn på byggeplassen for å forsøke å registrere antall fugleunger, osv., men politiet ble tilkalt og personene ble bortvist.

Nå er alle trær hogget. Den kjente dyrevernorganisasjonen NOAH anmelder saken. Mulig kommer det flere anmeldelser.

Dette har havnet i pressen; «Vårt Oslo» og lokalavisa i Groruddalen. I tillegg har dette kommet opp på byrådsnivå, RØDTs Sivash Mobasher har stilt spørsmål til MDGs Sirin Stav. Oslo kommune må ta en gjennomgang med entreprenører/underentreprenører som de bruker i sine etater. Det blir også laget referansegrupper.

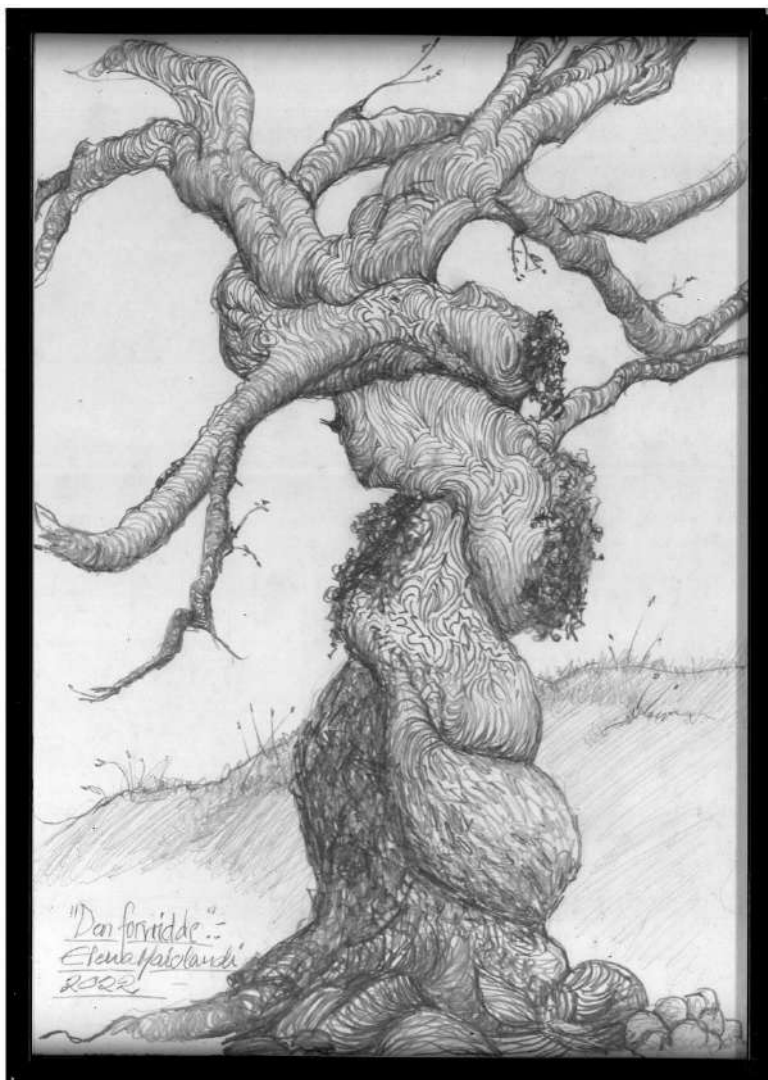
Det er ellers i ettertid også registrert hogst i hekketiden andre steder utført i regi av det offentlige, til tross for at det i 2020 ble vedtatt enstemmig i Byrådet på bakgrunn av forslag fra Rødt at det ikke skal felles trær i hekketida, med mindre det er HMS- årsaker til at man må gjøre det.

Hekketida for fugl er fra april til ut i august ifølge Bymiljøetaten. Viser også til Arts- og naturmangfoldslovens §15 og Lov om jakt og fangst av vilt(Viltloven) § 9 (der den er aktuell).

JULEAUKSJON

Vi vil fra 15 november arrangere en liten kunstaукsjon til inntekt for Treets Venner. Vi har fått i gave fra tegneren Elena Maiolandi 25 forskjellige, vakre, og unike tegninger av trær som vi mener er supre gaver. Tegningene er i A4 format. Følg med!

HUNDRE ÅR Å FÅ OPP, FÅ MINUTTER Å ØDELEGGE

Innlegg i BA fra styret i Treets Venner

Bergen har en Byantikvar; Johanne Billow. Hun er en modig og dyktig byantikvar som tar helhetlig miljøfaglige perspektiver når hun vurderer hva som er verdt å verne av byens store flotte trær.

Hvor finner vi gjerne disse? Jo, i tilknytning til gravplasser, hager og parkanlegg, eller langs veier. Solheim gravplass er et flott gammelt gravplass-anlegg fra iallefall 1917 som omrammes av store flotte trær, mot den store trafikkert Fjøsangerveien, i et industriområde som ikke akkurat er preget av sjarmerende grøntinnslag. Nå står kampen om et av de få lyspunktene langs veien i dette området. Vegvesenet ønsker å felle en allé med 11 flotte trær fordi de kan ikke gå med på å ha trær på «deres» fortau. Det blir trangere med trær og ikke minst kan det bli blader på fortauet slik at det kan bli glatt! Diskusjonen er tatt opp i en artikkel i Bergensavisen den 21 september på en meget prisverdig måte.

Vi har nå sett hvordan Arkitekturopprøret har blitt en global bevegelse. Vi i Treets Venner (en landsdekkende organisasjon for bevaring av store trær, spesielt i tettbygde strøk) er en del av en slik global bevegelse som ønsker å beskytte store trær for deres betydning for økologi, miljø og helse og sikre i større grad deres mulighet til å bestå for også kommende generasjoner.

Tenker vi over hvor mye trær betyr for miljøet? Mennesket og bymiljøets helse er avhengig av store gamle trær, men de er også svært viktige for biomangfold og økologi. Heldigvis er arkitektene i økende grad oppmerksom på dette, spesielt andre steder der vi liker å feriere. Vi må ha tydeligere røster for disse store gamle trærnes betydning for estetikk, miljø (insekter og fugler) men også mental helse. Derfor må vi engasjere oss.

Det er ikke «bare» å sette opp igjen et nytt tre fra et plantesenter. Det store treet har gjennom årtier funnet vann og overlevet i et varierende klima og til tross for menneskeskapte utfordringer i en by. Disse har lengre levetid og et mye større arts mangfold enn disse nye, masseproduserte trærne man nå planter, fordi de ikke har vært med på reisen gjennom tid og byutvikling og dermed har mindre mulighet for suksess. Et tre som har klart seg med salting og asfalt inn mot stammen slik de har langs Fjøsangerveien gjennom mer enn 100 år har en genetikk som er verdt å ta vare på.

I tettbebygde strøk er store gamle trær en «utrydningstruet art». Dette er dokumentert. I Norge henger vi etter her også. Oslo (i deler av byen) og Bergen Kommune har vist at de faktisk går foran her med hensyn på regulering og bøtelegging. Vi mener

utbyggerne og etatene har for stor innflytelse; det er plunder og heft med byggeprosjekter, vedlikehold og annet kortsiktig og sneversynte argumenter. Det er utbygger som tjener på dette, og nærmiljøet i sin helhet som taper både på kort og på lang sikt. De negative konsekvensene er mer støv, støy, effekter av styrtregn, ikke så vakre byrom, mindre fugleliv og insekter som er viktig for alt planteliv. Nå i disse hetebølgenes tid er også skygge er i seg selv blitt en livskvalitet. «Klimaflyktningene» kommer nordover.

Regelverk og erstatninger er utdatert i Norge og må revideres eller utvikles. Når et tre blir hugget ulovlig, er erstatningen ikke basert på treets reelle verdi, hverken estetisk eller økologisk. Den såkalte «erstatningen» er basere den prisen man kan sette opp igjen et masseprodusert tre kjøpt fra et plantesenter inkl. etableringskostnader, dvs ca. 50.000 kr. Skal man fortsette på denne måten, taper alle, fordi dermed ligger det implisitt at det lønner seg å sage ned trær som «irriterer» og så bare betale erstatning i denne for utbyggere «lommerusk-klassen», noe vi ser vil gjelde for eks. Vegvesenet, utbyggere, naboer som får økt husverdi med sol og utsikt.

Men ting skjer heldigvis. I Norge heier vi på professor Sverdrup-Thygeson som påpeker trærnes betydning, i staten California er det ikke tillatt å kutte store trær selv på egen eiendom. Oslo og Bergen har egne reguleringer for trær i bestemte områder. For å få gode liv for flest mulig, må nybygg ha krav om å ivareta eksisterende trær. For å få befolkningen til å virkelig tenke over

betydningen av trær, må vi lære oss til å «tenke litt stort». Redselen for at trær skal velte i stormen, blir et vikarierende argument for å ta ned store trær. Vi vet at det er liten risiko for dette siden store gamle trær har stått gjennom utallige stormer.

Det har vært mange eksempler der utbyggere tar ned store flott trær, til og med gamle alléer, for å få behagelig armslag for rigging til et prosjekt som egentlig ikke skulle affisere trærne. I denne saken ser vi det argumenteres med at alle trærne må tas ned for at muren mot kirkegården kan rehabiliteres. Det er selvsagt ikke nødvendig, men fremstår som lettvin for murerne, - og billig for oppdragsgiver. Men man kan selvsagt mure rundt trærne med passende nisjer og sørge for at asfalten ikke kommer for tett innpå trærne.

Store trær er i seg selv et økosystem av stor betydning. Først når vi begynner å se på de reelle kostnader (økosystemtjenester) blir de i den samfunnsøkonomiske sammenheng av en helt annen verdi enn Vegvesenets kortsynte vurderinger. Det må kalles miljøkriminalitet å felle et 150 år gammelt tre. Vi heier på Byantikvaren som er en modig fagstemme for ikke bare estetiske bymiljøkvaliteter, men også etiske fordi vi tar kortsiktige beslutninger for noe som er av langt større; historie, miljø og folkehelsebetydning. Vi antar at også Bymiljøetaten vil passe på at Bergens flotte treregulativ etterleves, til beste for alle bergensere, inklusive våre barnebarn!

HVOR MYE ER ET TRE VERDT?

Hvor mye skal man straffes for å hugge et tre ulovlig?

Se <https://www.nrk.no/osloogviken/boligutbygger-ma-betale-200.000-kroner-i-bot-for-a-ha-ulovlig-felt-et-verneverdig-furutre-i-oslo-1.16545951> som denne artikkelen i sin helhet er basert på.

Trær er en av de vanligste kilder til nabokrangel. Men hva med utbygging og trevern? Vi ser trærnes betydning for bymiljø og økologi, men det er også kostbart for en utbygger å ta hensyn til store gamle og derfor verdifulle trær fremfor å sette opp et nytt, lite fra et hagesenter.

Oslo Kommune har nettopp ilagt en utbygger 200.000kr fordi utbygger ikke har overholdt Småhusplanen, der det er forbud mot å felle trær som er mer enn 90cm i omkrets 1 m over bakken. Furua det er snakk om er 2,5m i omkrets og et prakteksemplar. Hvor mye skal man straffes for å hugge et tre ulovlig? Hvor mye er et tre verdt? Oslo Kommune sier det er nødvendig med en høy bot for å avskrekke, fordi med en langt mindre bot, vil det ikke avskrekke, men snarere oppmuntre til å ta motorsagen fatt fordi det sparer kostnader for utbyggere, eller gir naboer mer utsikt og dermed øker verdien på egen eiendom.

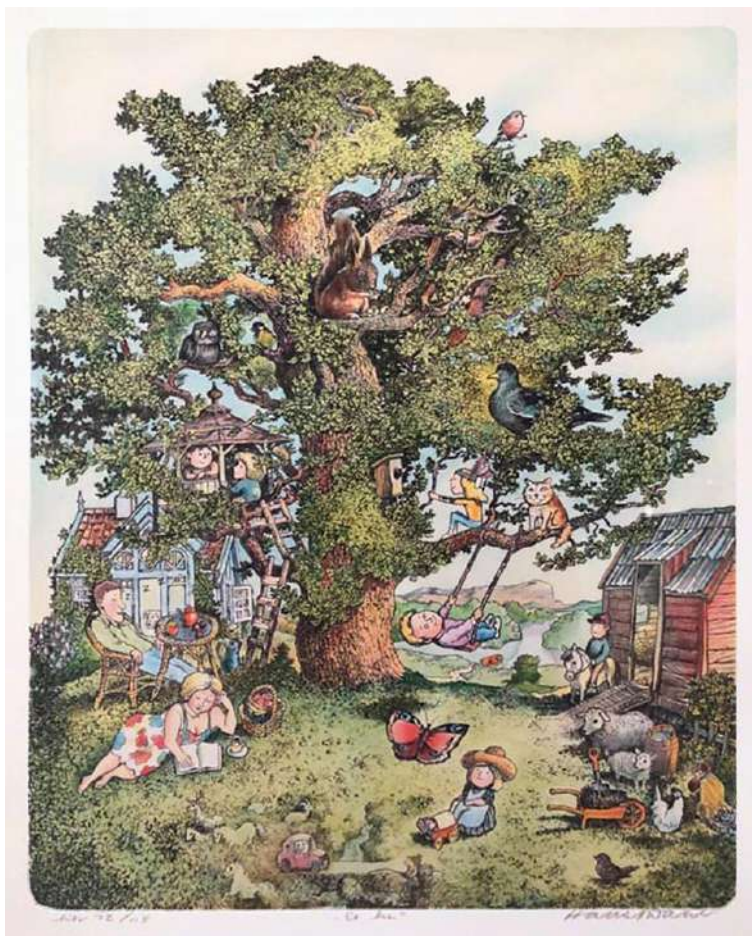
I tillegg til å vise at Oslo Kommune nå strammer grepet om de som hugger ulovlig (omlag 15 pr år) spør artikkelforfatteren om hva folk flest synes om boten; vær med å si din mening ved å loggen inn på lenken <https://www.nrk.no/osloogviken/boligutbygger-ma-betale-200.000-kroner-i-bot-for-a-ha-ulovlig-felt-et-verneverdig-furutre-i-oslo-1.16545951>

Slik så treet ut før det ble felt; bildet er tatt fra NRK-artikkelen. Hva synes du boten burde være for å felle et slikt tre ulovlig?

TRE-KUNST TILBUD

Det er mange Tre-Venner som ønsker å vise sitt engasjement for bevaring av trær. En av disse er kunstneren Hans Normann Dahl. Hans interesse har blant annet vært spesielt store eiker, gjerne tuntrær og deres betydning. Vi har fått opplyst at eksisterer ca 40 stk igjen av et opplag på 115 den humørfylte tuntreidyllen på bildet nedenfor. Det finnes i Galleri Grotten, Oslo Rammeverksted i Akersveien 19. Trykket er på 72 x 58 cm, kr 6000 u/ramme, ca 8000,- inkl ramme. Her er forøvrig mye annet av Hans Normann Dahls kunst også.

TRUSLER OG TRÆR

Gjerd Synøve Helgerud

Vi ser nærmere på situasjonen for trær på Skøyen, i denne artikkelen som opprinnelig ble holdt som en presentasjon i 2021.

Du kjenner det gnager i ørene og skjærer i sjela. Og samvittigheten er heller ikke god, for burde du ikke ta en runde i nabolaget og sjekke hvor den lyden kommer fra? Er det lovlig, kan det stoppes? Er du en del av problemet, om du ikke løper foran og krangler?

Jeg er litt matt og har bare lyst til å legge meg under dynen, så kan jeg heller brøle og krangle mer en annen dag? Motorsagene kommer med så mange store menn med masse utstyr, med ruvende biler, med stor overbevisning om egen fortreffelighet (og om min naivitet), med «gode» grunner og argumenter for fremtiden og effektivitet.

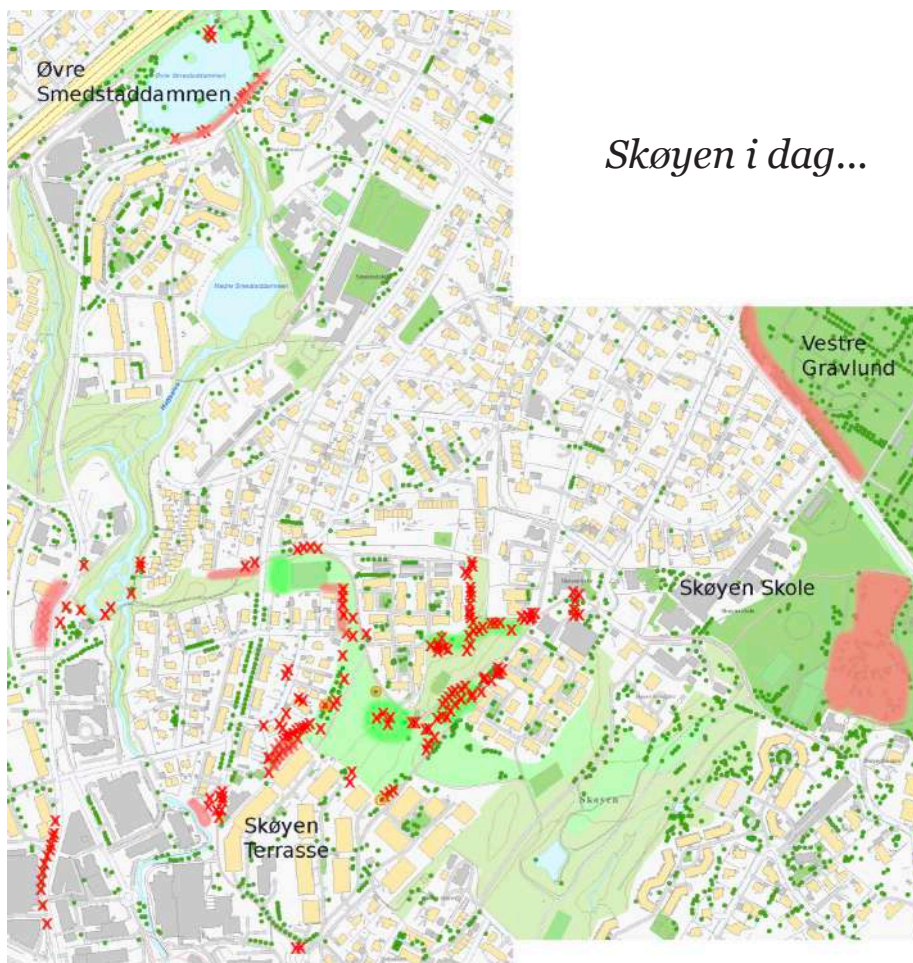
Men trærne blør på ekte og jeg blør på innsiden, om vi lar fortellingen om at trærne bremser verdens vekst få fortsette å dominere. Vi må beskytte disse stille kjempene som ikke har gjort én flue fortredd, ikke har gjort noe annet galt enn å være så upraktiske at de ikke kan flytte på seg. De lever langsommere liv enn oss, de lever større og stødigere og mer kompromissløse liv. Og derfor trenger de våre rastløse stemmer og våre rotløse kroppar til å rope for seg! For denne moderne verdenen vi har konstruert i byene våre er så lite tilpasset naturen, og har så liten tålmodighet med det som står i veien for den.

Trærne har så mange konkurrenter og så mange farer som lurar. Her følger noen av dem, sammen med en lokal illustrasjon på problemet.

Skøyen på kartet, slik det opprinnelig så ut. Mitt habitat.

Jeg vokste opp på Skøyen i Oslo, en landlig utkant av byen, en liten landsby i byen. Det var grønt og beskyttet. Omtrent som på dette kartet fra Bymiljøetaten, som angivelig skal vise hvordan tilstanden er i dag. Men mangelfull kartlegging av både verdifulle områder og mer hverdagslige grønne korridorer, er da også en del av problemet... Realiteten er derfor nærmere neste bilde.

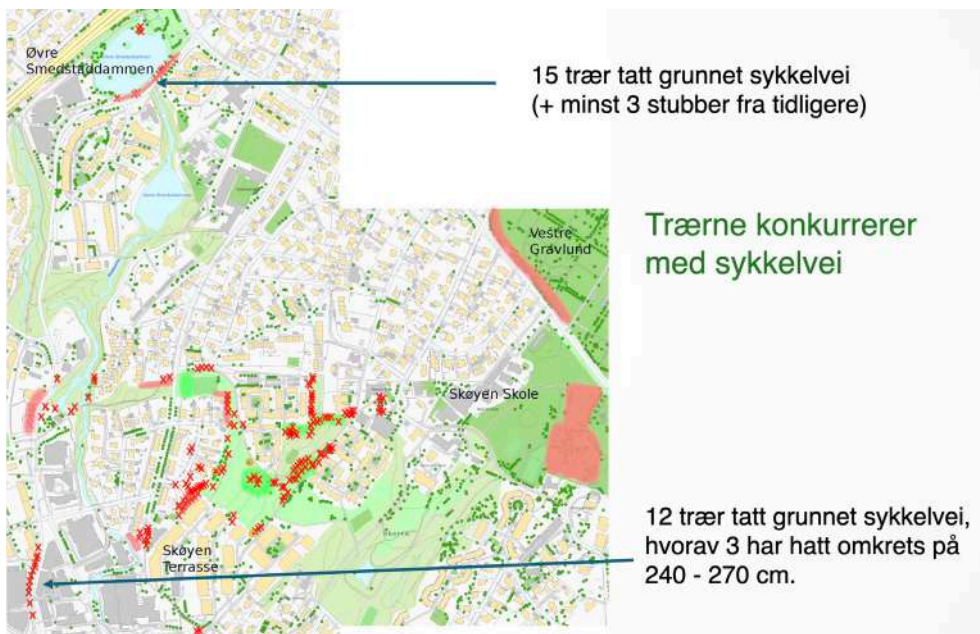

Skøyen i dag...

Dette er heller ikke helt korrekt, men det viser i alle fall de trærne jeg selv har hatt et forhold til og som har blitt felt siden jeg var ungdom. Det er jo bare langs mine faste ruter at jeg har fulgt med på utviklingen, så det er garantert mye som har skjedd rett bortenfor og inni hagene. Jeg ble selvsagt grundig øko-deprimert av denne registreringen, så jeg orket ikke å telle mer etter at jeg kom til 300. For i tillegg kommer de som har dødd av sykdom, alder eller etter tørkesommeren 2018. Når det har blitt felt minst 300 trær bare på dette området på cirka 350 mål, så kan man jo bare tenke seg hvordan regnskapet ser ut for byen totalt... Den lille motvekten som finnes i form av nyplanting, har virkelig ikke fått noe særlig stell og omtanke, og mange av trærne har blitt aktivt sabotert av voksne(!) mennesker, og de har derfor dødd før de har rukket å bli av noen størrelse.

Her følger mine vurderinger for de fem viktigste utfordringene for å bevare trærne i tettbygde strøk:

- 1. Sykkelveinett**
- 2. Utbygging**
- 3. Infrastruktur**
- 4. “Estetikk” og rydding**
- 5. “Sol på terrassen”**

1 - Først «trusselen» som når nyhetsbildet: Sykkelveiene (og den medfølgende saltingen). De har sine strategier og planer som er vedtatt politisk, og de antas å redde både Folkehelsen og Miljøet. Men det virker jo som trærne med sine bidrag til både renere luft og bedre bomiljøer, ikke har samme statusen eller like sterke talspersoner? De som med høy nok røst og virkelig pondus kan tordne, forlange endring og både fysisk og billedlig sette trærne på kartet?

Uvisst antall trær på friområdet er felt grunnet utbygging av nabotomter. Plassen har blitt tatt i bruk til innkjøring og som lekeplass, og flere større trær har måttet vike.

Trærne konkurrerer med utbygging

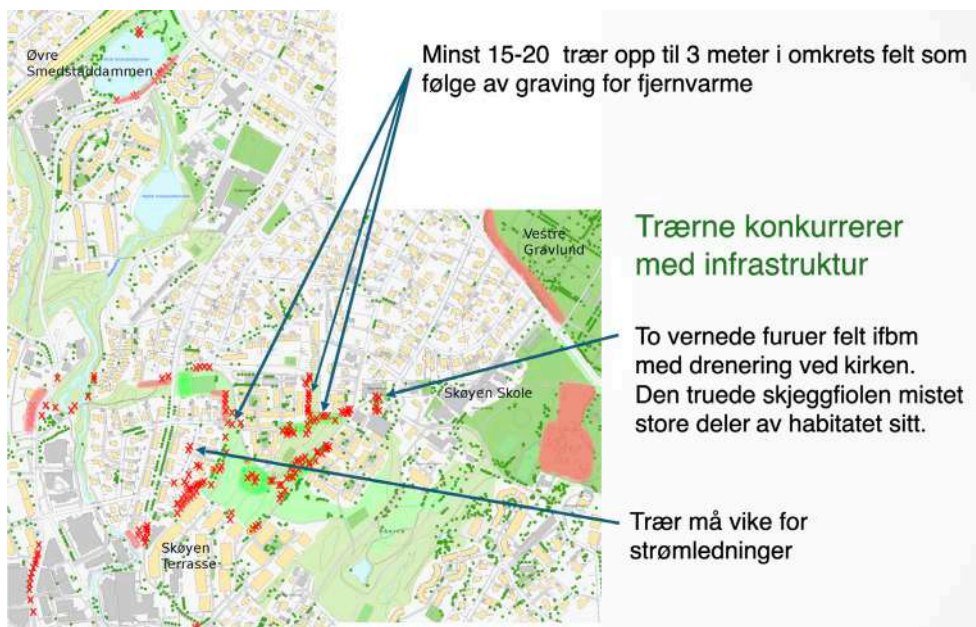
Antagelig minst 15 trær er felt i forbindelse med tilgang til eiendom ved utbygging.

Utbygger felte 3 store trær på tomten, og 10-15 som er i grenseland mot friområdet. PBE har etter ett år fremdeles ikke foretatt en oppmåling av grensen.

2. Så utbygging: Prisen per kvadratmeter her i Oslo er skyhøy, og det gjør at utbygere og arkitekter presser alle grensene maksimalt. Disse trærne vil alltid være i veien, og det er dessverre ganske små sjanser for å bli tatt. Sanksjoner som virkelig biter fra seg og gjør prosjektene ulønnsomme, uteblir. Selv den «historisk høye» boten på 200.000 kroner for å med vitende og vilje ha felt et vernet tre på Nordstrand, og den tilsvarende boten for å felle flere trær på Røa, var neppe til noen særlig sjenanse for eplehage-utbyggeren.

For her hos meg har nettopp selvsamme utbygger snauet nabotomten. Han virker ikke nevneverdig bekymret over økonomien... Og selv etter gjentatte varsler og klager over mer enn 18 måneder, har fremdeles ikke BYM og PBE tatt turen hit for å sjekke om grenseoppmålingene hans faktisk stemmer, og de tviholder på at det ikke er noen grunn til å mistenke ulovligheter. All den tid kartene deres og tegningene til utbygger stemmer over ens, ser de ingen grunn til å kontrollmåle. Det virker utrolig nok som det ikke har slått dem at det er det som skjer i terrenget som faktisk er fasiten - og da sier det seg selv at det blir rene hjemme-alene-festen for utbyggere...

På denne måten tas tilliggende friområder i bruk og skades under byggeperioden, og de privatiseres deretter mer permanent til innkjøringer, terrasser og lekeplasser. Her i området gjelder heller ikke Småhusplanen, så trærne er helt prisgitt eierens personlige holdning til trær.

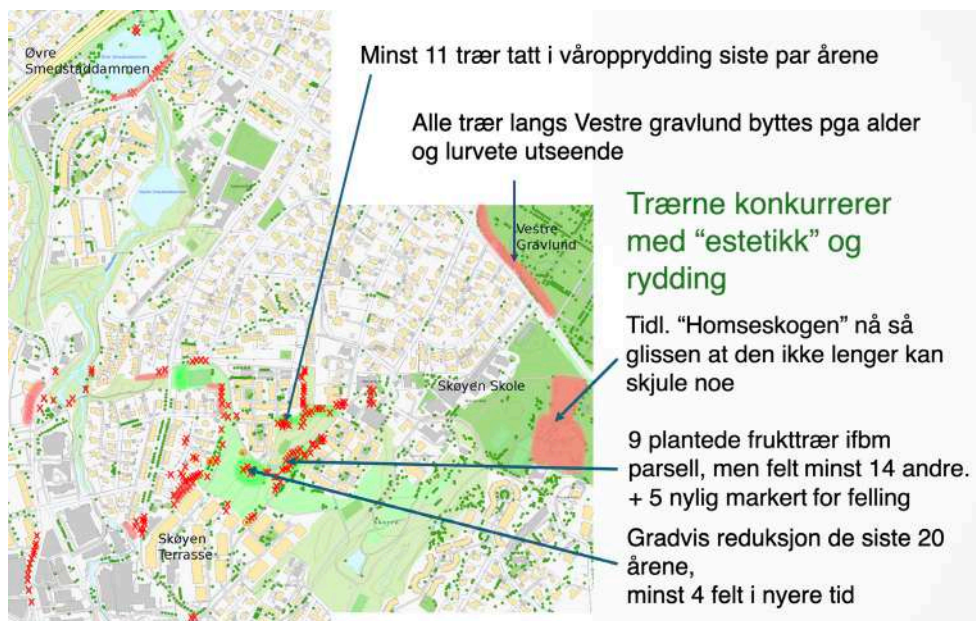

3. Infrastruktur må vi alle ha...

Men vi må også begynne å regne trærne og deres økosystem-tjenester som en del av infrastrukturen! Om de skal kunne fange opp noe av de voldsomme regnskyllene som kommer, så må de få lov til å leve, og de må få lov til å ha røttene sine i bakken der et sted for å suge opp for oss – under fortau og sykkelveier, under plener og innkjørsler. Og om de skal rense luften og hindre støy, så må de få lov til å bruke plass og ha trekronene sine der oppe i luften – selv om det er upraktisk med løv i takrennene eller at de er veien for strømledninger. Dette må det planlegges bedre for, slik at trærne ikke alltid taper denne konkurransen!

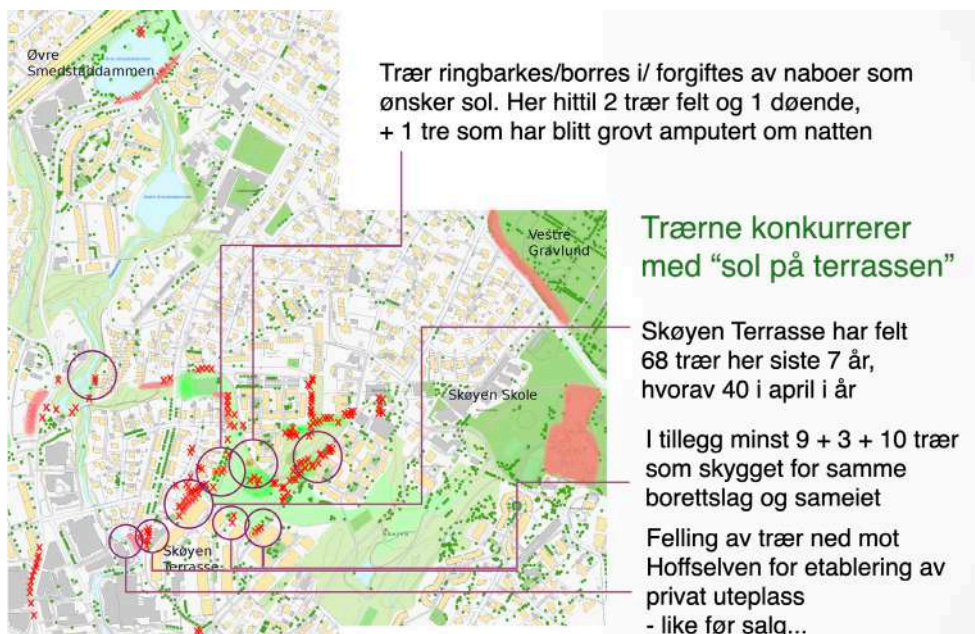
Det må bli standard å sjekke ut avbøtende tiltak:

- Hvorfor kunne ikke rørene for fjernvarme legges under den grusede gangstien, i stedet for å grave en (altfor grunn) trasé rett ved siden av? Her ble minst 15-20 større trær felt langs etter gangstien oppover, og vi har nå i stedet fått snøfrie striper med brun-grønn gjørm som skjærer gjennom landskapet. På kryss og tvers. Hvorfor kunne ikke denne spillvarmen i det minste blitt brukt for å gi oss en isfri gangsti?
- Da Skøyen kirke ble bygget på 90-tallet, klarte de å beholde to flotte furuer foran inngangen, men den innsatsen og viljen fantes tydeligvis ikke nå da de skulle drenere langs ytterveggene. Trærne røk med, og store deler av biotopen til den sterkt truede skjeggfiolen ble gravd opp. Så hvordan kunne dette skje uten at det var funnet alternativer?

4. Og det er slikt et ønske om at naturen skal være frisert og ryddig og tilgjengelig for vårt eget bruk. Det må da være det moderne menneskets distanserte forhold til naturen og vårt behov for kontroll som slår inn på det sedvanlige korttenkte viset? Nærnaturen og de grønne korridorene slites ned og ødelegges fullstendig som tilholdssted for mer skjøre vekster. Det blir færre og mindre biotoper for planter, sopp, insekter, flaggermus, fugler og byens «villdyr».

Vaktmestre og BYM rydder og fjerner buskas og mindre stammer, det blir tilgjengeliggjort for gjennomgang og slitasje, alt smått og skjørt forsvinner i lek og tråkking, og den naturlige tilveksten forsvinner. Og de gamle trærne felles også tidligere, siden de ansees for å være altfor farlige å ha i nærheten av lekende barn – selv om disse barna selvsagt ikke ville fått lov til å leke der midt under en storm... Gradvis tynnes det ut, til skogholtene står igjen som et fåtall enkeltstående trær. Der det tidligere var så tett at kun dyrelivet holdt til, er det nå så glissent at absolutt ingen kan gjemme seg lenger. Flere av de lokale grønne områdene har jeg omtrent aldri vært inne i som barn, for de var så tett, bratte og skumle at jeg fant andre steder å være. Nå er de blitt faste tilholdssteder for ulike gjenger med barn og unge, hver eneste dag, flere ganger om dagen. For alle skolene og barnehagene har turdager, og alle barna trekkes mot og henger i de samme trærne. Dette er selvsagt både naturlig og hyggelig i seg selv, men når trærne blir færre og får all denne oppmerksomheten, må vi også se til å verdsette trærne, få planlagt for å plante flere – og altså få beskyttet dem!

5. Så antagelig den største trusselen: Folk vil ha SOL!

...men antagelig ikke hetebølger og vannskadde kjellere...?

Trærne regulerer jo også temperaturen og sørger for bedre klima lokalt, og burde sees på som helter for den usikre fremtiden vi går inn i! Foreløpig virker det helt klart som sol og utsikt er det som står i hodet på de fleste. Naboer på alle hold feller både egne trær og saboterer dem som står på friområdene. Vi har selv anmeldt naboen for å borre hull i trærne som skygger for ham på verandaen, men det er også andre som ringbarker, sprøyter inn gift, eller bare tar seg til rette med stige og håndsag i sommernatten...

Borettslag og sameier er også unntatt Småhusplanen, og trærne på deres tomter er derfor sårbare for vekslende styrer og tilfeldig forvaltning. Som her hos oss, hvor et avtroppende styre fikk gjennomslag for såkalt «tynning» av 40 trær. Dette etter at de allerede for syv år siden hadde sørget for å få hugget ned de 28 største av trærne som dannet en grønn korridor forbi borettslaget. Mange av beboerne sto der på balkongene sine og gråt da de skjønnte hva de uforvarende hadde samtykket til da de svarte på et spørreskjema i vinter...

Selv om jeg snart mener det må være regler mot denne typen selvsentrert dumskap, og selv om det finnes et stort utvalg grønne/blå/blågrønne planer og strategier for Oslo, så ser vi her i dette lokale eksempelet hvor lite vern det i realiteten har vært - og utrolig nok fortsatt er!

På åtte måneder mistet jeg 50 trær bare fra utsikten ut av soveromsvinduet mitt, og det gjør meg så vondt. Jeg blir eitrande forbanna over at jeg likevel ikke klarte å beskytte noen av dem mot grådigheten og egoismen dette bunner i. En sen kveld i februar satte jeg meg derfor ned for å kaste meg inn i den større kampen. Noe mer måtte jeg foreta meg for å bøte på den overhengende øko-depresjonen som lurte. Og jeg landet på et innbyggerforslag til Oslo bystyre. Dette forslaget ble sendt inn etter ti dager, da det allerede hadde fått 407 signaturer, og jeg presenterte så forslaget for Oslo bystyres utvalg for miljø og samferdsel i april 2021.

Jeg avsluttet presentasjonen min med å be om følgende HANDLING fra politikerne:

Forslag til løsninger - umiddelbart

ANSETTE	- 2 biologer i PBE	- sørge for et internt kunnskapsmiljø for vern - "grønne advokater" i flest mulig byggesaker
VEDTA	- politisk	- BYMs "Strategi for bytrær" fra 2014 slik at den kan bli førende for videre arbeid
REGISTRERE	- hos BYM	- fortsette arbeidet med å registrere trær og grøntdrag - budsjettere for å sette opp tempoet
VERDSETTE	- hos PBE og BYM	- innarbeide trær i alle prosjektbestillinger - verdsette trær for øko-tjenester i større grad
PLANLEGGE	- hos BYM	- lage en overordnet byplan for trær (hvilke gater / parker?) - budsjettere for planting og stell av de 100 000 nye
ANSVARLIGGJØRE	- arkitekter/utbyggere	- oppdatere Plan og bygningsloven: - kreve felt-registrering i forkant av planlagte inngrep - kreve at alle avbøtende tiltak er vurdert - gjøre illustrasjoner av nytt og eksist. grønt bindende
REAGERE	- reelt preventive bøter	- se gjerne til Storbritannias Tree Preservation Order

Vi er foreløpig ikke mange i den store sammenhengen; det er kun en sped spire av 532 medlemmer i en åpen Facebookgruppe. Vi vokser ikke som Arkitekturopprøret, og vi fyller ennå ikke forsidene. Men kan hende det lønner seg at vi vokser som et tre? At det går litt langsomt i starten, slik at vi bygger motstandskraft og setter røtter, så vi som bevegelse deretter kan bre oss stødig ut som en naturlig del av landskapet – like naturlig som vi ønsker at bytrærne skal få lov til å fylle byene våre med grønt liv og frodige kroner som danner en ramme om de bittesmå og kortvarige årene våre her i en menneskekropp...

ALF SJULS HANSENS TESTAMENTE

Treets venner har i høst mottatt vår første (tror vi) testamentariske gave, fra avdøde Alf Sjuls Hansen.

Hansen var fra Oslo, og arbeidet som lektor ved Universitetet i Oslo.

Styret i Treets venner er svært takknemlig for gaven, og vi har planlagt et strategiseminar senere i høst hvor vi skal finne ut av hvordan vi best mulig kan utnytte gaven. I følge hans niese, Vibeke Eriksen, var han glad i natur og likte å gå turer i skog og mark, også under utlandsturer. Hansen hadde hytte med mange trær på tomta, og var soppsakkyndig, så dette var åpenbart en mann som satte pris på trærnes betydning i naturen og var en samfunnsengasjert person. I sitt testamente valgte han å gi gaver til flere organisasjoner; Oslo-Filharmoniens venner, Regnskogfondet, Kreftforeningen, LHL, SOS barnebyer, Naturvernforbundet og Treets venner.

Vi tar i mot flere slike gaver, med stor glede og takknemlighet fordi det vil gjøre arbeidet vårt svært mye enklere.

TREDREPERPRISEN 2022

Treets Venner har en gledelig pris: Årets TreVenn, og den mindre hyggelige Årets Tredreper. Disse prisene «deler vi ut» for å sette søkelyset på svært god innsats for å bevare store trær – tilsvarende er det noen dårlige eksempler som vi kan ta lærdom fra. Fra begrunnelsen for utdeling av Tredreperprisen for 2022 referer vi fra Styrets begrunnelse for å tildele prisen til styret i sameiet Nordraaks gate 4–6 i Oslo.

TREDREPER 2022

Begrunnelsen for tildelingen er todelt:

- **Ødeleggende beskjæring**
- **Slett saksbehandling**

1. Ødeleggende beskjæring

Fem friske lindetrær, med en antatt alder på 45 år er kappet i en høyde på 1-2 meter. Styret hevder at de ikke har felt trærne, men «beskåret» dem. Fagfolk som Treets venner har kontaktet er temmelig samstemte om at denne beskjæringen er utført på en måte som tar livet av trærne, eller så skyter de skudd og blir til et «kosteskaff». Disse trærne kommer aldri til å bli «trær» igjen.

Treets venner har forståelser for at personer som bor nederst i en boligblokk får lite lys på balkong og i leiligheten, dersom det vokser store trær tett på blokken. Da kan det muligens hjelpe med en fortynning, men det må vurderes i hvert enkelt tilfelle.

2. Slett saksbehandling

Trær i et sameie står oftest på fellesareal og er sameiets felleseie. Styret har rett og plikt til å sørge for vedlikehold av vegetasjon og grøntarealer. Trær som er skadet og som kan utgjøre en umiddelbar trussel for helse og liv har også styret plikt til å ta tak i.

Felling av trær, eller kraftig beskjæring av trær, må behandles på ordinær eller ekstraordinær generalforsamling/årsmøte. Da må det legges fram en innstilling som vurderer argumenter for og imot felling eller beskjæring. Avgjørelser fattes som regel med vanlig flertall, med mindre det er snakk om særlig gamle og majestetiske trær. I slike tilfeller kan det argumenteres for at det må 2/3 flertall til for å felle et tre (eierseksjonslovens § 49, der det kreves 2/3 flertall i slike saker). Naturmangfoldlovens

prinsipper om utvalgte naturtyper kan også være en rettesnor. I mange tilfeller er det også reguleringsbestemmelser som sier noe om vegetasjon og trær.

I dette tilfellet omfattes tomten av reguleringsplan S-2529 fra 1981. I § 8 står det følgende: «Ved utarbeidelse av bebyggelsesplan bør den verdifulleste del av vegetasjonen søkes bevart og innpasses i den nye bebyggelse. Dette gjelder spesielt trær langs gater og i særlig grad i området mot Kirkeveien».

Det har ikke vært vanlig tidligere at reguleringsbestemmelsene omfatter annet enn hva som skjer ved bygging. Dette har blitt endret i Småhusplanen, fordi man så at utbyggere tok seg til rette og felte alle trær før de søkte om byggetillatelse. Derfor er alle trær over en viss størrelse «fredet» i Småhusplanens område. Men selv om bestemmelsen i § 8 gjelder for nybygging, er det åpenbart at kommunen signaliserer at noe av vegetasjonen innen planområdet er veldig verdifull.

«Området mot Kirkeveien» gjelder især for den aktuelle tomten. Det er meningsløst å ta vare på trær i en byggeperiode, hvis man likevel feller trærne noen år etterpå. I tillegg forelå det et årsmøtevedtak fra 2011 om at hugging av trær skal behandles av årsmøtet. Trærne har tydeligvis vært et tema gjennom en årrekke, og problemer med lysforholdene er blitt løst ved pen beskjæring hvert år.

Sameiestyrer har et stort ansvar i å forvalte regelverk, respektere årsmøtevedtak og balansere hensynet til ulike interesser i et sameie. Vi ser dessverre stadig vekk at sameiestyrer misbruker sin makt til å foreta handlinger som i denne konkrete saken.

NASJONAL TRE-SORG I STORBRITANNIA

Sissel Rogne

Er det mulig tenker noen, bare for et tre? Ja det er mulig! Dette er riktig nok ikke et hvilket som helst tre; det er det mest fotograferte treet i Storbritannia og sto ved siden av Hadrians Wall, et imponerende steingjerde fra romertiden.

I 2016 ble det utropt til «English Tree of the Year», og det figurerer i filmen om Robin Hood. Plutselig den 28 september var treet saget ned. Uten grunn var et ikonisk 300 år gammelt tre borte. Det skygget ikke for noen, eller var i veien, det var «bare et tre»! Fellingen kom på alle forsidenes og skapte storm. Fra hele landet ble det mobilisert, politiet med etterforskning og treaktivister for å «gjenskape» denne platanlønnen.

Men selve treet eller sorten er jo ikke det unike. Men det er jo størrelsen, alderen og lokalitet som muliggjør at man får et så stort og flott tre. Om man planter et nytt tre vil det ikke ha den samme forutsetningen til å bli så stort som nettopp et som naturlig har funnet sin gode plass som ga mulighet for å bli så stort. Og her er vi ved sakens kjerne ved slike ulovlige hugginger; erstatningen blir jo et lite nytt tre; som vi må vente på i 300 år. Skal vi kalle det en erstatning? Eller er vi her ved kjernen; treet er i praksis uerstattelig. Se i denne sammenhengen Treets venners engasjement i Høringssvar til Norsk Standard og Invitasjon til møte på Litteraturhuset 8. November 2023 om Trær og juss.

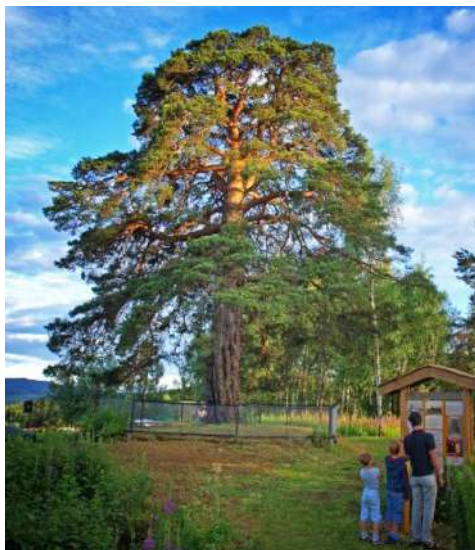

Platanlønnen i sin fordums prakt.

BEMERKELSESVERDIGE TRÆR

Treets venner samler på Bemerkelsesverdige trær. Det betyr at vi oppfordrer våre medlemmer til å sende inn bilder. Gå inn på vår hjemmeside Treetsvenner.no og trykk på fanen Bemerkelsesverdige trær. Her er det mye flott, men vi trenger flere eksempler. Disse er vesentlige for å få frem betydningene av kjempene for miljøet, estetikken, historien og landskapsarkitekturen. Andre land i Europa er kommet langt her. Til eksempel se <https://www.thetimes.co.uk/article/b5c8fdb2-691d-11ee-a4e7-ofb10af55688?shareToken=00e49d2f04e73125bbca7ce0213d9a0b> for å bli inspirert.

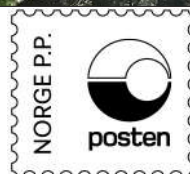
Hvis du er registrert spiller hos Norsk Tipping kan du be om at Treets Venner mottar 5 % av alle beløp du spiller for.

Neste gang du spiller kan du be din kommisjonær om å få knyttet ditt spillkort til foreningen –
[org.nummer 989 859 080](https://www.treetsvenner.no)

Be dine venner og bekjente om å gjøre det samme!

TREETS VENNER

Returadr.: Treets Venner c/o Det norske Hageselskap, Postboks 53 Manglerud, 0612 Oslo

TREETS VENNER

treetsvenner.no

facebook.com/treetsvenner